

prof. dr hab. Katarzyna Podgórska-Glonti

Poznań 2.02.2024

Uniwersytet Artystyczny

im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej pt. Slow design-Immersyjny Kod Better pani mgr Aleksandry Lyn sporządzona w związku z postępowaniem doktorskim prowadzonym w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie.

Pani mgr Aleksandra Lyn jest absolwentką Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie w 2012 roku ukończyła studia na Wydziale Architektury Wnętrz. W latach 2009-2010 studiowała na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych na Wydziale Architektury Wnętrz. Wcześniej, w 2007 roku ukończyła Szkołę Krakowskich Sztuk Artystycznych w zakresie Projektowania Wnętrz i Przestrzeni. W 2018 roku podjęła studia na środowiskowych studiach doktoranckich na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie na Wydziale Architektury Wnętrz. W swoim dorobku projektowym posiada realizacje z zakresu architektury wnętrz m.in. projektowanie siedziby głównej oraz oddziału biura dla firmy Value blended, Startberry - Warszawa, Częstochowa, projektowanie sieci sklepów dla duńskiej marki ICHI - jednego z brandów DK Company (2017); projekty wnętrz komercyjnych dla firm: London City Airport, Paddle 8, Blue Jeans, CA Family, Scary Beasties, Bloomsbury Offices LTD, Hampton School Website - we współpracy z CSK Projects - London (2016); tworzenie koncepcji wizualizacji do projektu Twenty Grosvenor Square, 4 Grosvenor Place oraz innych objętych umową o poufności, we współpracy z Squire and Partners - London (2015); projekty apartamentu oraz prywatnego spa na Kensington, Londyn we współpracy z Keir & Townsend Interiors - London (2015); projekt mieszkalnej przestrzeni industrialnej w Katowicach,(2014); projekt domu w Treviso (2013); projekt oraz nadzór realizacji projektu wnętrz komercyjnych dla Telewizji TVN w Warszawie, współpraca z biurem MJ Architekt w Częstochowie (2009); projekt apartamentu w Warszawie (2009). Wszystkie powyżej wymienione projekty zostały zrealizowane.

W obszarze projektowania architektury we współpracy z mgr inż. arch. Pawłem Malusem oraz mgr Martą Wypych opracowała projekt domów modułowych opartych na technologii Nomo, który zaprezentowany będzie poniżej w dysertacji Doktorantki. Aktywność projektowa Aleksandra Lyn nie zawęży się do jednego zakresu specjalizacji, stworzyła autorską markę Loftware, projektowała meble z materiałów zrównoważonych (drewno, stal, kamień) i prowadziła manufakturę mebli (2017-2021) prezentując je na

wystawach w Warszawie, Sztokholmie; brand modowy oraz kolekcję ubrań House of Berries (Polska, Anglia, Niemcy) (2016-2021); projektowała stoisko wystawiennicze dla firmy PAGED na targi SALONE DEL MOBILE (2018); stoisko wystawiennicze dla niemieckiej firmy ONE MORE STORY największych na niemieckich targach modowych – Panorama Berlin (2017); stoisko wystawiennicze dla firmy Ergo StoreTargi Euro Shop w Norymberdze (2017); stoisko wystawiennicze dla Firmy AYO -BOLABUNS na Targach Taste of London Regent Park, London (2016).

Zrealizowała projekt Platformy Internetowej opartej na koncepcji wirtualnej rzeczywistości i immersyjnego doświadczania przestrzeni cyfrowej. Projekty oraz wizualizacje architektury wnętrz przestrzeni publicznej oraz prywatnej dostosowanych do wymogów świata oraz narzędzi cyfrowych. Nadzorowała ponad 100 projektów architektury wnętrz wykonanych przez architektów z zespołu projektowego. Projekt realizowany we współpracy z At My Place Sopot Network (2014) . Prowadziła butikową firmę doradczą w zakresie Future of living - przyszłościowego planowania przestrzeni zurbanizowanych. Współtworzy narzędzia dla urbanistów, architektów i zarządców miejskich opartego na sztucznej inteligencji. Narzędzia do analizy zastanej sytuacji, analizy potencjalnych scenariuszy podejmowanych akcji oraz konsekwencji zdarzeń, wraz z podaniem wyniku next best action w zakresach: odporności miejsca, gęstości zaludnienia, mikroklimatu, lokalnej spuścizny i infrastruktury; prowadzi konsultacje związane z optymalizacją powstawania projektów z deweloperem CM Project Managment, Dubai 2023.

Aleksandra Lyn jest autorką rozdziału w publikacji wieloautorskiej *Alternatywne przestrzenie publiczne: Mateczny- Borek Fałęcki. Przyszłość dźwięku w mieście pt. Audiosfera przestrzeni zamieszkiwanej* wydanej przez Akademię Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie Wydział Architektury Wnętrz w 2019 roku.

Szerokie spektrum działań projektowych Doktorantki prezentuje aktywną na wielu polach projektantkę, która z energią i ciekawością podejmuje wyzwania na swojej drodze projektowej, nie trzymając się jednej wybranej ścieżki. Nabyte w ten sposób doświadczenia pozwalają na poszerzanie wiedzy, horyzontów w różnych dziedzinach projektowania, są niezwykle cenne w kontekście ocenianej dysertacji.

Rozprawa doktorska pod tytułem „*Slow design - Immersyjny Kod Better*” stanowi opracowanie liczące 373 strony, obejmujące: wprowadzenie, 8 rozdziałów, podsumowanie, bibliografię, spis ilustracji, video oraz tabel.

Pani mgr Aleksandra Lyn podzieliła pracę na dwie części: I opisową teoretyczną z opracowaniem autorskiego Kodu *Better* oraz II projektową Modelowego Miejsca do Życia opracowany wg Kodu. W pierwszym rozdziale pracy Doktorantka określa cel i zakres pracy naukowo-badawczej, zadając na wstępie pytania o sposoby polepszenia jakości życia w urbanistycznych przestrzeniach; w jakim kierunku prowadzić zmiany, jak i co projektować, aby prowadzić dobre życie. Metody badawcze zastosowane przez autorkę obejmują: literaturę tematu, w której poza pozycjami dotyczącymi projektowania przestrzeni, wnętrz, planowania urbanistycznego ważną rolę odgrywają pozycje z zakresu psychologii społecznej; rozmowy-wywiady z twórcami nowatorskich metod projektowania; ankiety przeprowadzone z biurami architektonicznymi dotyczące metod schematów projektowych polskich biur architektury wnętrz; wyjazdy badawcze (Anglia, Zjednoczone Emiraty Arabskie); przeprowadzenie warsztatów Kodu *Better*; analiza nowych projektowanych i istniejących już układów miast i

osiedli; przeprowadzenie ankietyzacji, a także dotychczasowa praca i doświadczenie projektowe Doktorantki.

W rozdziale 3 przedstawia kilka metod projektowych: Metoda Siatki Miejskiej i Kodu Lokalnego prof. Jacka Dominiczka, metodę Good Living dr Tomka Rygalika, metoda Prossdesign dr Oskara Zięty oraz metody ustandaryzowanego procesu projektowego (przeprowadzone ankiety w 5 biurach projektowych). Odnosi się również do projektowania wykorzystującego sztuczną inteligencję, narzędzia, które coraz częściej będzie wykorzystywane w wielu obszarach funkcjonowania człowieka i społeczeństw. Aleksandra Lyn w podsumowaniu tej części pracy pisze: „, przedstawione i przeanalizowane metody projektowe pokazują jak różnorodna może być droga do osiągnięcia celów projektowych. Niewątpliwie istotny w trakcie procesu twórczego, poza metodologią, jest czynnik ludzki. Zindywidualizowane wnętrza domowe czy publiczne, parki, skwery, meble lub rzeźby dodają przestrzeni różnorodność, nastrój i atmosferę, tak ważne dla dobrostanu człowieka”. Terminy: różnorodność i czynnik ludzki będą w jej pracy wielokrotnie powracać.

Istotną częścią pracy Aleksandry Lyn były wyjazdy studyjne. Odbyła podróże badawcze do Londynu, Winchester'u i pobliskich wsi oraz Dubaju, Abu Dhabi oraz Al Ain. Wybór tych miast konkretnych dzielnic, przestrzeni prezentuje odległe bieguny kulturowe, jednakże podnoszenie zadowolenia z życia w mieście możliwe jest do zaobserwowania i refleksji w tych przestrzeniach. Kolejnym przykładem miejscem/ krajem, który pod względem wdrażania zmian dla dobrostanu i jakości życia mieszkańców autorka wskazuje Danię. Wnikliwe analizy, dokumentacja fotograficzna i filmowa, ale przede wszystkim badanie konkretnej przestrzeni tkanki miejskiej poprzez „doświadczenie”-obecność, skalę, proporcje architektury, różnorodną możliwość komunikacji przede wszystkim pieszej i rowerowej, odbieranie wielozmysłowe atmosfery, relacji międzyludzkich pozwoliło nabyć bezpośrednio wiedzę i jak pisze autorka: „wyostroza zmysły na to, co istotne w kontekście skali człowieka żyjącego w mieście.” W ramach reaserch'u autorka pokazuje jak idea *walkability* realizowana jest w brytyjskiej aglomeracji poprzez dostosowanie do potrzeb mieszkańców, gdzie lokalność nie jest jedynie hasłem wyborczym. Stworzone warunki funkcjonowania dają szansę na rozwijanie więzi międzyludzkich. Odległym pod wieloma względami jest drugi kierunek podróży studyjnej Doktorantki - Dubaj. Widoczne, intensywnie finansowane i rozwijające się dziedziny w tamtym obszarze świata, dotyczą również urbanistyki i architektury. Dynamika rozwoju, o której pisze autorka ma wiele pożytecznych cech. Jednak w poszukiwaniu warunków dobrego funkcjonowania, jakości życia w tamtym obszarze kulturowym zauważa powtarzające się deficyty wskazując jednak kilka pozytywnych przykładów m.in. osiedle w Masdar City w Abu Dhabi czy Sustainable City w Dubaju.

Ten ostatni, zrealizowany w 2015 roku innowacyjny projekt urbanistyczny integruje elementy środowiskowe, społeczne, ekonomiczne z minimalnym negatywnym wpływem na środowisko naturalne, wykorzystuje zaawansowane rozwiązania ekologiczne i energooszczędne.

Wyjazdy badawcze, obserwacje, trafne spostrzeżenia, analizy wniosków pozwoliły autorce nabywać wiedzę uwzględniając różnorodne konteksty do projektu doktorskiego. Rozdział 5 poświęca składnikom Modelowego Miejsca do Życia. Odwołując się do mowy noblowskiej

Olgi Tokarczuk wskazuje wartości, które są ważne w jej założeniu projektowym. Czułość i życzliwość stały się credo założenia projektowego doktorantki. Aby móc podjąć się tak złożonego projektu, możliwe jest jedynie poprzez zanurzenie się w nim. Termin immersyjność adekwatnie oddaje jaką złożonością charakteryzuje się wielowarstwowe zaprojektowanie Modelowego Miejsca do Życia, a także odpowiedzialności jaka spoczywa na projektantce. Aleksandra Lyn pisze: „, aby móc zaprojektować ją w dobry sposób wymagane jest zanurzyć się w projekt, w takim samym stopniu, w jakim będą z niego korzystali przyszli użytkownicy. Zanurzyć się w każdą sekundę dnia i każdy milimetr przestrzeni, co więcej, w każdą przeżywaną emocję. Projektowanie przeżywanych doświadczeń i emocji, planowanie zmieniających się stanów (...) związanych z porą dnia, zmęczeniem, byciem wypoczętym, radosnym czy smutnym. Branie pod uwagę różnych ról społecznych, rodzinnych obywatelskich czy zawodowych. Zatrzymanie się o osoby z niepełnosprawnościami psychicznymi i fizycznymi... projektowanie miejsca do życia to wzięcie odpowiedzialności za to wszystko, co dzieje się z człowiekiem na różnych etapach jego rozwoju.” To bardzo poważna deklaracja Doktorantki, którą na kolejnych stronach dysertacji udowadnia. Wymienia ponad 11 aspektów istotnych w tworzeniu Modelowego Miejsca do Życia. Szczegółowo analizuje poszczególne z nich korzystając z aktualnej wiedzy oraz wyników prowadzonych badań w tym zakresie. Tutaj, tak jak i w poprzednich rozdziałach autorka rozkłada na czynniki pierwsze złożoność zagadnień, które niejednokrotnie wymagają interdyscyplinarnego zespołu. Subiektywnie odniosę się do kilku z nich. Zwraca uwagę na aspekty psychologiczno- społeczne, powołując się na ośrodki naukowo- badawcze zajmujące się zagadnieniami jakości życia ludzi i tym co ma na nie wpływ. Pisze o odporności miasta na różne czynniki m.in. klęski żywiołowe, kryzysy ekonomiczne czy inne. Określa wiele z nich, na jakie należy uodpornić Modelowe Miejsce do Życia zwracając uwagę na najważniejszy, czyli silną społeczność. Analizuje urbanizację na przestrzeni stuleci, przywołuje Kartę Ateńską z 1933 roku oraz jej pozytywne i negatywne konsekwencje; dalsze powojenne prace nad dokumentem Le Corbusier’a nad „funkcjonalnością miasta”. Dalej wskazuje zasadę *dense and low* (nisko i gęsto) czyli zabudowę urbanistyczną stosowaną w starożytności na przykładach współczesnych projektów (miasteczko Dragor i osiedle Rosegard w Malmo), gdzie zwartość zabudowy, kwartałów mieszkaniowych i innych funkcji odpowiada na różnorakie potrzeby mieszkańców miast (uwzględniając nawet modelowanie naturalnym światłem w mieście poprzez odpowiednie wysokości i układy dachów). Odwołuje się także do własnej praktyki projektowej i prezentuje projekt drewnianych domów modułowych *Nomo Houses*. Technologii możliwej w budownictwie jednorodzinny, gdzie moduły drewniane ustandaryzowane pozwalają na rozbudowę w różnych konfiguracjach analogicznie do budowanych domów z klocków.

Technologia *Nomo* posłużyła Doktorantce jako przykład w projektowaniu Modelowych Miejsc do Życia. Priorytetowym w założeniu Kodu *Better* autorki jest odczytywanie Kodu Tożsamości Lokalnej, dzięki, któremu odpowiednio dobrane technologie, materiały tworzą zrównoważone budownictwo.

Doktorantka cytuje i powołuje się na istotne, jak również różnorakie pozycje literatury przedmiotu. Z bogatej bibliografii pracy doktorskiej należy wymienić : D. Sim i inni *Miasto życzliwe. Jak kształtować miasto z troską o Wszystkich* wydana w 2022 r., Olga Tokarczuk

Noblowskie wystąpienie, J. Gehl, L. Gemzoe *Public Spaces- Public Life*, J. Gehl, S. Nogalski *Miasta dla ludzi oraz źródła internetowe ośrodków badawczych*. Przykłady zrealizowanych kompleksów mieszkaniowych w różnych krajach i kontynentach w kolejnym rozdziale odnoszą się do postępującej urbanizacji i wskazują kierunki działań oraz perspektywiczne ważne aspekty, które Aleksandra Lyn wzięła pod uwagę w stworzeniu zespołu cech charakterystycznych dla Modelowych Miejsc do Życia .

Rozbudowana teoretyczna część pracy stanowi merytoryczną podbudowę dla dzieła doktorskiego. Należy mocno podkreślić, iż Immersyjny Kod *Better* stworzony przez Doktorantkę przedstawia zbiór wartości i zasad, które umożliwiają tworzenie zgodnie z holistycznym procesem projektowym - slow design Modelowych Miejsc do Życia ukierunkowanym na podniesienie jakości życia mieszkańców oraz całej biosfery.

Doktorantka skrupulatnie omawia zastosowanie Kodu *Better* w praktyce. Nieuchronnie upływający czas nawet w trakcie pracy badawczej nad dysertacją pokazał zmianę i pojemność znaczenia określenia Slow design. Termin Slow design nie jest już tylko odnośnikiem wobec fast foodów i konsumpcyjnego stylu życia, a postawą i praktyką, która zwraca uwagę na środowisko, społeczeństwo i jakość życia. Lokalność produkcji, pozyskiwania materiałów, tworzenia miejsc pracy, ale także energooszczędnych metod produkcji, minimalizujących zużywanie surowców jest m.in. charakterystycznym dla tego globalnego zjawiska. I z satysfakcją znajdują zastosowanie w Immersyjnym Kodzie *Better*. Gdzie słowo better adekwatnie podkreśla zmiany na lepsze. Zmiany kompleksowe mogące wpływać na globalne trudności w lokalnych środowiskach. Uwzględniając z jednej strony szacunek do zastanej architektury, a jednocześnie zakładając używanie narzędzi sztucznej inteligencji dla analiz, poszukiwań najlepszych rozwiązań by poprawiać jakość funkcjonowania, dobrostan ludzi. 13 modułów opracowanych przez Aleksandrę Lyn dla Immersyjnego Kodu *Better* to: odporność, aspekty ekologiczne, elastyczność, różnorodność środowiskowa, różnorodność społeczna, niezależność finansowa, wielozadaniowość, lokalna tożsamość, bliskość, inkluzja, mikroklimat, bezpieczeństwo i współposiadanie. Autorka objaśnia je szczegółowo, wskazuje również na kolejność postępowania podczas budowania Modelowego Miejsca do Życia. Te nadrzędne w projekcie to: zawiązanie wspólnoty, konsultacje, wybór miejsca, przeprowadzenie analizy Kodu Tożsamości Lokalnej, wybór technologii oraz budowa zgodnie z wytycznymi modułów. W przykładowym założeniu Modelowego Miejsca do Życia projektantka zakłada zamieszkanie: rodzin z dziećmi, partnerów planujących dzieci, singli, osób starszych, rodziców samotnie wychowujących dzieci, kameralny dom dziecka (44 osoby dorosłe i 36 dzieci). Kod *Better* może być zastosowany w zastanej tkance miejskiej, podmiejskiej, zbudowaniu nowych przestrzeni. Doktorantka zakłada także możliwość zmian w kolejności działań ze względu na stan zastany i co istotne zachowuje otwartość na dalszy rozwój Kodu *Better*.

Reasumując.

Aleksandra Lyn podjęła bardzo ważny i aktualny temat „naszego bycia w świecie”. Słowa klucze, które można odnieść do Doktorantki to świadomość, odpowiedzialność i życzliwość wobec Drugiego, ludzkiego czy nieludzkiego. Wiele badań, a także doświadczenie życiowe wskazuje, że bez względu na szerokość geograficzną ludzie są do siebie podobni w swoich potrzebach. Więzy społeczne, nawyki uwzględniające ruch, dietę w sposób bezpośredni mają związki z architekturą, architekturą wewnątrz oraz urbanistyką. Przedstawione przez Aleksandrę Lyn wnioski i efekty w badaniach posiadają duże znaczenie dla projektowania modelowych przestrzeni życiowych. Część teoretyczna i praktyczna pracy jest bardzo obszerna i wieloaspektowa. Reaserch prowadzony przez kilka lat Doktorantki dogłębnie zaprezentował aktualny stan wiedzy i badań oraz przełożył się na opracowanie projektu doktorskiego. Przedstawia wnioski i rezultaty osiągnięte w badaniach oraz ich znaczenie dla projektowania modelowych przestrzeni życiowych. Logicznie powiązane ze sobą kolejne rozdziały tworzą spójną merytoryczną całość. Należy podkreślić zakres źródeł z których czerpała autorka: 56 pozycji w bibliografii, gdzie znaczną część stanowią źródła anglojęzyczne, 146 autorskich opracowanych ilustracji, a także 24 ilustracje bezpośrednio opracowane dla Modelowego Miejsca do Życia KOD Better (z modułami ich przykładowymi ustawieniami, wizualizacjami domów, rzutami); 7 filmów video oraz 21 tabel obrazujących różne rezultaty i wyniki badań i analiz. Czytelny przekaz zarówno treści jaki i wizualny prezentuje studyjny proces projektowania miejsca do życia, w którym wzajemny szacunek, współodpowiedzialność za innych i środowisko wyznaczają kierunek działań dla przyszłych pokoleń. Zrównoważone projektowanie wpływa na zrównoważone społeczeństwo. Miejmy nadzieję, że powierzchowność, brak zobowiązań, szybciej i więcej, i więcej nie będą determinować działań na wielu szczeblach decyzyjności, a młode pokolenie projektantów będzie ze świadomością równoważenia tworzyć przestrzenie dla dobrostanu ludzi. Będąc uczestnikiem, a zarazem obserwatorem dynamicznie zachodzących zmian i kryzysów w świecie propozycja projektowa Pani mgr Aleksandry Lyn nie jest jedynie potrzebą, w perspektywie kolejnych dekad prognozowanych zmian może stać się koniecznością.

Konkluzja.

Po zapoznaniu się z międzynarodowym dorobkiem projektowym pani mgr Aleksandry Lyn oraz rozprawą doktorską pod tytułem *Slow design - Immersyjny Kod Better*, stwierdzam jednoznacznie, że praca wykazuje oryginalne i innowacyjne cechy, jest dziełem o istotnym znaczeniu i stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki, a tym samym w pełni spełnia wymagania stawiane kandydatom do tytułu stopnia doktora. Pracę oceniam pozytywnie.

prof. dr hab. Katarzyna Podgórska-Glonti

